

GRUNDNOTAT

Kontor EU klima og international
energi
Sagsbehandler: ansam
Dato 1. december 2008
J. nr. 2199-0026

Kommissionens forslag til fælles europæiske minimumskrav for ikke-retningsbestemte lyskilder i henhold til rammedirektiv 2005/32/EC, eco-designdirektivet (generel belysning del I).

KOM-nr (foreligger ikke) af <dato>

Resumé

Kommissionen har 17. november fremlagt forslag til forordning med krav til ikke-retningsbestemte lyskilders ("non-directional lamps") energieffektivitet. Forslaget sættes til afstemning efter gældende komité-procedure den 8. december 2008. Forslaget foreligger endnu kun i en engelsksproget version. Forslaget indebærer en gradvis udfasning af traditionelle glødepærer, således at den almindelige glødepære i alle gængse lysstyrker (watt-størrelser) ikke må markedsføres i EU efter 1. september 2012. Forslaget vurderes at have positive energi- og klimamæssige samt samfundsøkonomiske konsekvenser, som følge af et lavere energiforbrug til belysning. Forordningsforslaget vurderes i øvrigt ikke at føre til øgede omkostninger for det offentlige eller for erhvervslivet og forventes ikke at medføre en væsentlig ekstra administrativ byrde for erhvervslivet. Regeringen er positiv overfor forslaget. Regeringen kan derfor stemme for forslaget, men vil på enkelte punkter bl.a. vedrørende lyskildernes funktionalitet og farvegengivelse arbejde for, at forslaget ændres.

Baggrund

På mødet i Det Europæiske Råd den 8.-9. marts 2007 drøftede stats- og regeringscheferne energispørgsmål og "...opfordrede Kommissionen til hurtigt at fremlægge forslag med det formål at få vedtaget strengere energieffektivitetsnormer forglødelamper (glødepærer) og andre former for belysning i private husholdninger senest i 2009."

På rådsmødet (energi) den 10. oktober 2008 blev der vedtaget konklusioner om bl.a. gennemførelsen af rammedirektivet om miljøvenligt design af energiforbrugende produkter (eco-design direktivet), hvoraf det fremgår, at: "Rådet ønsker navnlig, at salget af de dårligste produkter til boligbelysning forbydes fra 2010, i de tilfælde, hvor der findes substitutionsmuligheder, samtidigt med at enhver risiko for afbrydelse af forsyningerne på det indre marked eller tab af brugsegenskaber set fra brugerens synspunkt undgås..."

EU-Kommissionen forventes medio november at fremsætte forslag til forordning med krav til maksimalt elforbrug for ikke-retningsbestemte lyskilder (dvs. lyskilder som spreder det udsendte lys i modsætning til "spots", der udsender et mere samlet lys), der fortrinsvis anvendes i husholdningerne. Forslaget sættes til afstemning d. 8. december 2008. Der foreligger endnu ikke et endeligt dansk forslag til forordning, men udelukkende en engelsksproget version. Forslaget til forordning vil, hvis den vedtages i komitéen og af Europaparlamentet, være direkte gældende i Danmark og skal ikke implementeres i dansk lovgivning.

Hjemmelsgrundlag

Forordningen har hjemmel i Europaparlamentets og Rådets direktiv 2005/32/EF af 6. juli 2005 om rammerne for fastlæggelse af krav til miljøvenligt design af energiforbrugende produkter (Eco-designdirektivet), specielt artikel 15. Eco-designdirektivet er baseret på Traktatens artikel 95 (indre marked). Forordningen er led i rækken af gennemførelsesforanstaltninger under Eco-designdirektivet.

Forslaget behandles efter komité-procedure i Komiteen for Ecodesign og Energimærkning af Energiforbrugende produkter (EELEP, Ecodesign and Energy Labelling of Energy-using Products) efter forskriftsproceduren med kontrol jf. bestemmelserne i artikel 5a stk. 1-4 og art. 7 i afgørelse 1999/468/EF.

Nærhedsprincippet

Forslaget til forordning er led i udfyldelsen af Eco-designdirektivet og stiller krav til den type af produkter, der er omfattet af udkastets definition.

Hvis de enkelte medlemslande fastsætter nationale krav til de pågældende produkter, vil der være risiko for forskelligartede nationale bestemmelser og procedurer, som ikke stemmer overens på tværs af landegrænserne i EU. Dette vil resultere i barrierer for varernes fri bevægelighed inden for Fællesskabet og unødige omkostninger for erhvervslivet. Sådanne regler må derfor have det samme indhold i Fællesskabet. I overensstemmelse med nærhedsprincippet bør tiltag inden for området derfor gennemføres på fællesskabsniveau.

Formål og indhold

Forslaget har til formål at effektivisere energiforbruget i en række lyskilder, som især anvendes i private husholdninger. Tidligere har komitéen vedtaget krav til lyskilder, belysningsarmaturer og forkoblinger beregnet til vej- og gadebelysning samt loftsbelysning til brug i kontorer m.v. Forslaget er således det andet inden for belysningsområdet. Senere følger forslag til krav til retningsbestemt belysning ("spots"), herunder resterende halogenbelysning beregnet til lavspænding. Nærværende, tidligere og kommende forslag vil, hvis Kommissionen følger tidligere tilkendegivelser, dække hele belysningsområdet.

Lyskilder til specielle formål såsom varmelamper, ultraviolet lamper m.m. er ikke omfattet af forslaget. Ligeledes er lyskilder, som er dækket af de vedtagne energieffektiviseringskrav for kontor-belysning,

samt retningsbestemte lyskilder ("spots"), ikke omfattet. Til denne sidste gruppe regnes bl.a. lavspændings-halogenlyskilder med en ekstern transformer og vise former for lysdioder (LED)¹.

Energieffektiviseringskravene i forslaget indebærer, at de traditionelle glødepærer udfases i fire trin, og at alle lyskilder med matterede kolber fra trin 1 (fra 1. september 2009) ikke kan markedsføres, med mindre de opfylder energieffektivitetskravene svarende til energiklasse A. I praksis indebærer det, at matterede kolber kun er muligt for kompakte lysstofrør (sparepærer).

Udover de ovennævnte fire trin, findes der i forslaget to yderligere trin for indførelse af kravene, seks trin i alt. I trin 1 - 5 (fra hhv. 1. september 2009 og 1. september 2013) tillades udover kompakte lysstofrør markedsføring af lyskilder, som mindst har en energieffektivitet svarende til klasse C i den nuværende energimærkning. Dette indebærer, at halogen-glødepærer, som opfylder energieffektivitetskravene for mærkningsklasse C eller bedre, kan markedsføres. Disse lyskilder fås i gængse størrelser med almindelige skruefatninger og kan direkte anvendes i armaturer, hvor traditionelle glødepærerne tidligere blev anvendt. Effektivitetskravet til lyskilder indebærer dog, at disse lyskilder skal være klare og ikke kan være matterede.

I trin 6 (fra 1. september 2016) skærpes energieffektivitetskravene yderligere. Kravet er her, at lyskilder, som ikke er kompakte lysstofrør, mindst skal opnå energiklasse B på den nuværende energimærkningsskala. Blandt de glødetrådsbaserede teknologier vil kun halogen-lyskilder med infrarød belægning klare kravene. Disse halogen-lyskilder fungerer ved lavspænding med en transformer, som er indbygget i lyskilden. Varmeudviklingen fra transformeren er så kraftig, at halogen-glødepærer med infrarød belægning kun findes i lysstyrker svarende til traditionelle glødepærer på maksimalt 60 Watt. De lyskilder, som kan markedsføres i trin 6, findes med de sædvanlige fatninger og kan således anvendes i de fleste eksisterende armaturer beregnet til traditionelle glødepærer. For kompakte lysstofrør er energieffektivitetskravene de samme som i trin 1.

Forslaget indeholder desuden en revisionsbestemmelse om, at Kommissionen skal tage forordningen op til revision senest 5 år efter, at den er trådt i kraft.

¹ Følgende definitioner kan være en støtte ved den videre læsning. For fuldstændige og præcise definitioner henvises til kommissionens forslag.

Energieffektivitet = lysmængde i forhold til den forbrugte energi. Enheden er Lumen pr. watt

Glødepærer = en lyskilde baseret på en glødetråd, som fungerer i en gasfyldt kolbe.

Kompakt lysstofrør (sparepærer) = Lavtryks emissionslyskilde, hvor lyset frembringes ved ultraviolet stråling. Kompakte lysstofrør svarer til almindelige (lige) lysstofrør, men har smallere og bøjede rør.

Halogen-glødepære = En glødepære med en glødetråd af metallet wolfram omgivet af en gas, der indeholder halogener eller halogenforbindelser.

Følgende summerer de væsentligste krav i de seks trin:

1. trin: Fra 1. september 2009
Udelukkelse af alle traditionelle glødepærer med lysstyrker større end eller lig med 100 Watt.
Kompakte lysstofrør (sparepærer) skal mindst opfylde energieffektivitetskrav svarende til mærkningsklasse A.
Udelukkelse af mattede lyskilder med mindre de opfylder kravet til energiklasse A; dvs. de skal i praksis være kompakte lysstofrør (sparepærer).
Lyskilder baseret på glødetråds-teknologi skal mindst opfylde energieffektivitetskrav svarende til energi-mærkningsklasse C (alle halogen glødepærer er tilladt).
Diverse funktionalitetskrav (levetid, antal af tændinger af afbrydelser, opvarmningstid, brændetid, lyskildens evne til at beholde den oprindelige lysstyrke m.m.)
 2. trin: Fra 1. september 2010
Udelukkelse af alle traditionelle glødepærer med lysstyrker større end eller lig med 75 Watt.
Øvrige krav fra trin 1 videreføres.
 3. trin: Fra 1. september 2011
Udelukkelse af alle traditionelle glødepærer med lysstyrker større end eller lig med 60 Watt.
Øvrige krav fra trin 1 - 2 videreføres.
 4. trin: Fra 1. september 2012
Udelukkelse af de resterende traditionelle glødepærer omfattet af forslaget (lystyrker ned til 25 Watt).
Øvrige krav fra trin 1 - 3 videreføres.
 5. trin: Fra 1. september 2013
Stramning af funktionalitetskravene.
Øvrige krav fra trin 1 - 4 videreføres.
 6. trin: Fra 1. september 2016
Lyskilder baseret på glødetrådsteknologi skal opfylde energieffektivitetskravet, som mindst svarer til energi-mærkningsklasse B. I praksis indebærer det, at blandt de glødetrådsbaserede lyskilder kan kun halogenpærer med infrarød belægning klare kravene.
Øvrige krav fra trin 1 - 5 videreføres.
- Revision
Senest 5 år efter ikrafttræden skal Kommissionen i lyset af den teknologiske udvikling tage forordningen op til revision.

Yderligere krav til lyskilderne

Udover kravene om energieffektivitet indeholder forslaget en række funktionalitetskrav, som ligesom kvalitetskravene gradvis skærpes. Der er ét sæt krav til kompakte lysstofrør (sparepærer) og et andet gældende for andre lyskilder.

For kompakte lysstofrør gælder bl.a. at:

- Brændetiden mindst skal være på 6000 timer fra trin 1
- holdbarhedsindekset skal være mindst 0,5 fra trin 1 og 0,7 fra trin 3. Holdbarhedsindekset er den relative andel af et antal lyskilder, som stadig virker efter opnåelse af brændetiden,
- antallet af tændinger og afbrydelser, som lyskilden kan præstere skal være mindst det halve af brændetiden målt i timer i trin 1 og mindst lig med brændetiden målt i timer i trin 5,
- den udsendte lysmængde efter 2000 timers brændetid skal være mindst 85 % af lysmængden fra en ny lyskilde i trin 1 (for lyskilder med ekstra kolbe dog kun mindst 80 %). I trin 5 skal den udsendte lysmængde efter 2000 timers brændetid, være mindst 88 % (for lyskilder med ekstra kolbe dog kun mindst 83 %). Efter 6000 brændetimer skal lysmængden være mindst 70 % af den lysmængde, som en tilsvarende ny lyskilde udsender,
- tændingstiden højst må være 2,0 sekunder i trin 1 og højst 1,5 sekund i trin 5,
- farvegengivelsesindeks (evnen til at gengive farven på belyste objekter, hvor indeks 100 svarer til dagslys) skal være mindst 80 i alle trin.

Det fremgår af ovenstående, at i trin 1 er holdbarheden, når det gælder brændetid og antallet af tænd/sluk-cykler under den standard, som Elsparefonden anbefaler. Årsagen er formentlig, at Kommissionen forventer, at udfasningen af den traditionelle glødepære vil betyde, at der på verdensplan ikke kan produceres tilstrækkelige mængder af kompakte lysstofrør, som opfylder kravene. Kravene er nedfældet i Det Europæiske Kvalitetscharter for Kompakte Lysstofrør. Dette charter har en række nationale energispareinstitutioner, herunder Elsparefonden, belysningsindustrien og EU-Kommissionen undertegnet i februar 2005. Kommissionen foreslår til gennemførelsesforanstaltninger for lyskilder tillader således en dårligere standard for kompakte lysstofrør, end det den selv anbefalede for knapt fire år siden.

For andre (tilladte) lyskilder gælder bl.a. at:

- Brændetiden skal være mindst 1000 timer i trin 1 og 2000 timer i trin 5,
- den udsendte lysmængde skal være mindst 85% efter at den pågældende lyskilde har nået 75% af den målte gennemsnitlige brændetid i trin 1. Dette ændres ikke i de efterfølgende trin,
- at antallet af tændinger og afbrydelser, som lyskilden skal kunne præstere, mindst skal være 4 gange antallet af målte brændetimer i trin 1. Dette ændres ikke i de efterfølgende trin,
- tændingstiden skal være kortere end 0,2 sekunder i trin 1. Dette ændres ikke i de efterfølgende trin

For yderligere krav henvises til Kommissionens arbejdsdokument.

Europa-Parlamentets udtalelser

Parlamentet vil i overensstemmelse med den valgte komité-procedure udtale sig efter, at komitéen har taget stilling til forslaget.

Gældende dansk ret og konsekvenser herfor

Der eksisterer ingen danske regler for det maksimale energiforbrug i de omhandlede lyskilder.

Forslaget til forordning vil, hvis den vedtages i ovennævnte komité, samt af Rådet og Europaparlamentet, være direkte gældende i Danmark og skal ikke implementeres i dansk lovgivning.

Forslagenes konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige:

Forslaget vil på statsligt niveau medføre omkostninger til markedsovervågning og –kontrol mv. Omkostningerne dækkes inden for Klima- og Energiministeriets bevillingsmæssige rammer.

Eventuelle merudgifter, for staten, kommunerne og regionerne, som følger af, at det offentlige skal anskaffe mere energieffektive og dermed dyrere lyskilder end dem, som indkøbes i dag, vil blive kompenseret af lavere energiudgifter i driftsfasen.

Udfasningen af traditionelle glødepærer, vil i den udstrækning disse erstattes med ikke-afgiftsbelagte lyskilder, medføre et indtægtstab for staten. Der opkræves i dag med hjemmel i lovbekendtgørelse nr. 56 af 29. januar 2008 om forskellige forbrugsafgifter en afgift på glødepærer (3,75 kr.) og lige lysstofrør (7,50 kr.), mens sparepærer (kompakte lysstofrør) er fritaget for afgift. Afgiften på glødepærer indbragte i 2007 omkring 145 mio. kr. Dette afgiftsprovener kan blive formindsket, hvis forbrugerne efter forordningens ikrafttræden vælger sparepærer (kompakte lysstofrør) i stedet for almindelige glødepærer, halogenglødepærer eller lige lysstofrør. Forbrugernes præferencer kendes ikke på nuværende tidspunkt, og det er derfor ikke muligt sikkert at vurdere, om der vil blive et provenutab for staten, og heller ikke hvor stort det i givet fald vil blive.

Forslaget medfører ikke administrative omkostninger for regioner eller kommuner.

Samfundsøkonomiske konsekvenser:

Forslaget vil for de berørte lyskilder medføre lavere livscyklusomkostninger (dvs. anskaffelsesomkostninger tillagt driftsudgifter) for forbrugerne. Forslaget har således positive samfundsøkonomiske konsekvenser.

Erhvervs-mæssige og administrative konsekvenser for virksomhederne:

Producenter af produkter, der er omfattet af dette forslag, skal dokumentere, at deres produkter overholder forslagets bestemmelser. Der produceres ikke lyskilder i Danmark, hverken af de typer som udfases eller af de typer, som forventes at erstatte de udfasede lyskilder.

Konsekvenser for miljø og beskyttelsesniveau

Forslaget vil reducere Europas el-forbrug og dermed også klimapåvirkningen. Kommissionen vurderer, at el-besparelsen for EU som helhed i 2020 vil nå op på 39 TWh pr år (terra watt-timer om året). Dette svarer til 1,2 gange det samlede årlige danske el-forbrug.

I Danmark anvendes i dag ca. 720 GWh (giga watt-timer) el til belysning med traditionelle glødepærer i husholdningerne. El-besparelserne i denne sektor i Danmark, som følge af forslaget, vurderes i 2020 at komme til at ligge på mellem 400 GWh og 500 GWh pr. år. Hertil kommer yderligere el-besparelser i andre samfundssektorer, som det ikke er muligt at vurdere præcist.

Opgjort pr. bolig er det gennemsnitlige danske elforbrug til belysning med traditionelle glødepærer 290 KWh (kilo watt-timer) pr. år. Forslaget forventes at kunne reducere forbruget i 2020 med mellem 160 KWh og 190 KWh pr. år, dvs. energibesparelsen inden for det berørte område vil være mellem 50% og 65%.

Energibesparelsen afhænger især af, hvilke typer lyskilder forbrugerne vælger som erstatning for de, der udfases. Forslaget antages at føre til en øget brug af lysstofrør, herunder kompakte lysstofrør (sparepærer), som i modsætning til de lyskilder, der udfases, indeholder kviksølv i små mængder. Der er derfor en risiko for udslip af kviksølv og kviksølvforbindelser fra lysstofrør og kompakte lysstofrør, der går itu eller som ikke bortskaffes efter anvisningerne, dvs. ikke afleveres til de kommunale genbrugsordninger.

Elproduktion baseret på kulkraft forårsager ligeledes udslip af kviksølv. Som følge af det lavere energiforbrug ved anvendelse af kompakte lysstofrør vurderer Kommissionen, at forslaget til forordning set i et livscyklusperspektiv vil halvere den samlede kviksølvudledning i EU som hidrører fra elforbrug til belysning samt anvendelse af kviksølvholdige lyskilder. Vurderingen er baseret på en antagelse om, at kun 20% af de kompakte lysstofrør bortskaffes forskriftsmæssigt.

Konsekvenser for folkesundheden

Kommissionen oplyser, at der kan være en ikke-dokumenteret helbredsrisiko ved brugen af kompakte lysstofrør (sparepærer) som følge af de UV-stråler, som udsendes fra rørene. Kommissionen anfører, at risikoen forekommer ved kompakte lysstofrør uden ekstra kolbe uden om rørene. De kompakte lysstofrør, som er forsynet med ekstra kolbe og ligner traditionelle glødepærer, har ikke denne risiko. Helbredsrisikoen kan i følge Kommissionen forekomme for personer, som opholder sig i en afstand til lyskilde på 20 cm eller mindre.

Høring

Forslaget har været sendt i høring i EU-Specialudvalget for Klima- og Energipolitik. Energistyrelsen har desuden holdt et offentligt orienteringsmøde, hvor der har været en teknisk gennemgang af forslaget. Høringen har resulteret i høringssvar fra Dansk Fjernvarme som ikke har kommentarer til forslaget og fra Elsparefonden. Sidstnævnte støtter forslaget men lægger vægt på at de forslag til ændringer som fremgår af 'Regeringens foreløbige generelle holdning' gennemføres.

Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen er grundlæggende positiv overfor Kommissionens forslag og agter derfor at stemme for forslaget. Regeringen støtter de fælles europæiske bestræbelser for at effektivisere energiforbruget, således at målsætningen for EU om at opnå en samlet energieffektivisering på 20 % i 2020 kan nås. Kommissionens forslag til forordning om gradvis udfasning af traditionelle glødepærer ligger i forlængelse af de overordnede retningslinjer inden for belysningsområdet, der blev udstukket af Det Europæiske Råd i marts 2007 og rådskonklusionerne fra rådsmødet (energi) i oktober 2008 om et

forbud mod markedsføring af de mindst energieffektive lyskilder. Regeringen er derfor positiv overfor sigtet med forslaget, herunder en gradvis udfasning af glødepærer.

Foruden energieffektivitet må der i vurderingen af forslaget imidlertid også indgå overvejelser om hensynet til kvalitet og funktionalitet, som er vigtige faktorer på belysningsområdet. Eco-designdirektivet indeholder bestemmelser med henblik på at sikre, at gennemførelsesforanstaltningerne ikke har ”nogen væsentlig negativ indvirkning på produktets brugsegenskaber set fra brugerens synspunkt”.

På denne baggrund finder regeringen, at Kommissionens forslag bør justeres på et par punkter, så der sikres større hensyntagen til disse forhold. Disse justeringer vurderes ikke at medføre væsentlige reduktioner i de faktiske energibesparelser.

Regeringen anser det for betydningsfuldt, at forbrugerne fortsat får adgang til lyskilder, som både er energibesparende og har nogle af de kvalitetskaraktistika, der kendetegner glødepæren. Det er derfor regeringens vurdering, at de kvalitetskrav til kompakte lysstofrør, som ifølge Kommissionens forslag skal gælde fra trin 5 (dvs. fra 1. september 2013) bør træde i kraft tidligere.

Forslaget indeholder en forholdsvis ”åben” revisionsbestemmelse. Det er op til Kommissionen selv at vurdere om den tekniske udvikling 5 år efter forordningens ikrafttræden giver grund til at revurdere kravene til lyskilder. Regeringen foretrækker en mere præcis og forpligtende revisionsbestemmelse.

Generelle forventninger til andre landes holdninger

En række lande støtter Kommissionens forslag om en hurtig udfasning af glødepærene. Et enkelt land har tilkendegivet, at landet støtter et ambitiøst forslag, hvor kompakte lysstofrør og lige lysstofrør bliver de eneste lyskilder inden for området ikke-retningsbestemte lyskilder, som tillades markedsført i EU.

En anden og lidt mindre gruppe lande har tilsluttet sig Kommissionens målsætning, men har samtidigt tilkendegivet, at de dels ønsker en noget langsommere udfasning af glødepærene og i enkelte tilfælde, at de foretrækker, at energieffektivitetskravene sænkes noget, således at forbrugerne opnår flere valgmuligheder.

To lande har udtalt sig overvejende skeptisk om forslaget og især om Kommissionens tidsplan for udfasning af glødepærene. Andre to lande har tilkendegivet, at de lægger vægt på, at forbrugernes forøgede anskaffelsesomkostninger, som følge af udfasningen af de mindst energieffektive og billigste lyskilder, begrænses så meget som overhovedet muligt.

Det vurderes, at de lande, som endnu ikke har tilkendegivet deres holdning, overvejende vil være kritiske overfor forslaget.

Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Forslaget har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg

